

אסור להם לבצוע, אלא חייבים לפסוק לפי הדין. וכל דיין הבוצע הרי זה חוטא. וכל המברך משבח את הבוצע — הרי זה מנאין את ה' (14) ועל זה הדיין נאמר "בוצע ברך נאין ה'". ונדרש: "בוצע ברך" מי שמברך את הבוצע הריהו "נאין ה'".

אלא כשבאים שני בעלי הדין, יקוב הדין את ההר, שנאמר: "כי משפט לאלקים הוא", וכן משה (15) היה אומר: יקוב הדין את ההר (16) (17).

ולכן אתי שפיר המשך הגמרא בגזל סאה שגם הוי מצוה הבאה בעבירה ומי שמברכו חושב שעושה מצוה שמפריש חלה ונותנו לכהן. וכן ביהודה, שלכאורה עשה מצוה וכו'. וכתב העיון יעקב: שלדין יש עדיפות על פשרה מצד אחד, שאז מצילים את העשוק מיד עושקו, משא"כ בפשרה.

כתב הריא"ף: שטעם המאן דאמר שמי שמברך את הבוצע הרי זה מנאין, הוא משום שכיוון שגזר עליו להיות בידו מנה, וא"כ כשנותן חמישים בגלל הפשרה, הרי"ז מטריח את בוראו.

ועוד כתב העיון יעקב, כי הרי אמרו חז"ל שה"דין" הוא עיקר עמוד העולם, אלא שאמרו חז"ל שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במדת הדין, שיתף עמה מדת הרחמים, וזה העושה פשרה סובר שהעולם נברא במדת הרחמים, ומסתמך על סברתו, ויכול לבוא לידי חטא, בחושבו שמדת הרחמים תגן עליו.

והמשך הפסוק יבואר לפי פירוש זה: "בוצע ברך נאין ה'", רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלקים כל מזימותיו".

15. ביד רמה ובמהרש"ל גורסים: "וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר שנאמר כי המשפט לאלקים הוא".

16. הערוך (ערך קבה) מפרש מלשון נקב:

ב-1 נגמר הדין, שהמפשרים אמרו (12) את פשרתם: איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב — אי אתה רשאי לבצוע.

ומביאה הגמרא סימן להמשך הברייתא:

סרמ"ש בנק"ש סימן (13)

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אסור לבצוע אם הדין כבר בא לידי דיינים

דסובר דעצם הגשתם לב"ד הוא מעשה התחייבות.

מי צריך לעשות קנין: בתוס' ישנה דעה הסוברת שהקנין עושה רק מי שע"י הפשרה יוציאו ממנו, אבל אם ע"י הפשרה יצטרך למחול על תביעתו אינו צריך קנין. וכ"כ היד רמה [ועיין בהערה ט']

ויש המי שסובר שגם המוחל צריך קנין. ויבואר בתוס'.

12. כן פירש רש"י. והתוס' מקשים שאם כבר אמרו איש פלוני חייב וזכאי פשיטא. והתורת חיים מוסיף להקשות שבעל דין שיצא זכאי לא ירצה לשמוע להם לפשרה. ועיין בתוס' שחולקים על רש"י.

אבל התורת חיים מתרץ שהמדובר שמי שיצא חייב הוא בעל דין קשה, והיה הוה אמינא שאפשר לפייס את בעל הדין הרך שיכנס לפשרה. קמ"ל. וכן כתב התוס' ברא"ש.

13. הוא סימן להתנאים המוזכרים כאן בברייתא של התוספתא.

14. פירש התורת חיים: שהדיין חושב שעושה מצווה בזה שמפשר שנותן לחייב את החצי, ומי שמברכו חושב שעושה מצוה, אבל באמת הוי מצוה הבאה בעבירה, שהרי גם נוטל מן הזכאי את החצי, וממילא מי שמברכו הריהו מנאין.

של הטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך ברכת "אשר קדשנו במצותיו וצונו על הפרשת חלה"? אין זה מברך את ה' אלא מנאץ. ועל אדם זה נאמר "ובוצע ברך" [מי שמברך על ביצוע שהוא לשון גזילה דכתיב [משלי א] "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח", הריהו (21) נאץ ה'"].

ומביאה הגמרא עוד דרשה על הפסוק: "ובוצע ברך נאץ ה'".

רבי מאיר אומר: לא נאמר הפסוק בוצע אלא כנגד יהודה, שנאמר: ויאמר יהודה אל

אבל אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו⁽¹⁸⁾, שאם היה שומע שיש מחלוקת בין בעלי דינים היה רודף אחריהם ומטיל שלום ביניהם קודם שיבואו לדין, שנאמר על אהרן: "כי שפתי כהן ישמרו דעת, תורת אמת היא בפיהו"⁽¹⁹⁾, ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון.

וממשיכה הברייתא דרשה אחרת על הפסוק "ובוצע ברך נאץ ה'".

רבי אליעזר אומר: (20) הרי שאדם גזל סאה

שאינן דיין המונע עצמו מן הדין, לפי שאינו יודע דין תורה, לכן נאמר: "תורת אמת היא בפיהו" שידע היטיב את הדין, או שיש דיין שאינו יודע לסדר דבריו שיהיה לשונו ברור לכן נאמר "ועולה לא נמצא בשפתיו". ובכל זאת נכנס לפשר בין בעלי הדין, כי "בשלום ובמישור הלך אתי", שהלך בדרכי הפשרה, ולכן "רבים השיב מעון" שאין כאן עול לא מצד התובע ולא מצד הנתבע ולא מצד הדיין, והם רבים.

20. וכתב היד רמ"ה: רבי אליעזר ורבי מאיר שדורשים הפסוק "בוצע ברך" לדרשות אחרות, וכן רבי ששואל: "לעניינם מיבעי ליה", הטעם משום דסוכרים דמותר לבצוע.

וכתב הריא"ף: הדיוק של רבי אליעזר הוא: שאם לדברי ר"א בנו של ריה"ג היה לו לכתוב "וברך בוצע", אבל לרבי אליעזר אתי שפיר שמקודם בוצע ואח"כ מברך.

21. רש"י פירש שהוא מלשון גזל, אבל בהלכות גדולות מפרש שעושה פשרה במצות הקב"ה, שאומר שמותר לגזול ובכל זאת חייב בחלה.

כלומר אם יש דין שצריך לנקוב את ההר, על כרחו יקבנו, אע"פ שדבר גדול הוא.

ועוד פירש: יפרש הדיין את הדין, כלומר יפסוק הדין בלא פשרה וההר הוא הדיין. ופירשו המהרש"א: שאם הדיין ירא מבעל דין קשה שמא יתחייב וירדפנו, יקוב הדין את הדיין.

17. וכתב המאירי: שאף דין הגמור יש בו צדקה, שמוציא גזילה מתחת ידו.

18. פירש המהרש"א: אוהב שלום: הוא בין אדם למקום, כי המשפט לאלקים. ומי שנוטל ממון מזה ונותן לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשו (לקמן ז א) ואוהב שלום בינם לאביהם שבשמים.

רודף שלום: הוא בין בעלי הדינים להדיין שלא ישנאוהו. ומשים שלום בין אדם לחברו: הוא בין בעלי הדין.

והעיון יעקב מפרש: שאוהב שלום היינו לעצמו שהיה מותר מממונו לכן היה יכול להיות רודף שלום לאחרים.

19. המהרש"א מפרש את הפסוקים כך: לפי

ועוד דרשה דורש רבי יהושע בן קרחה שמצוה לבצוע:

וכן ברוד, הוא אומר, הפסוק משבח את דוד: "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", וגם בדברי פסוק זה יש סתירה: והלא כל מקום שיש משפט — אין צדקה, ומקום שיש צדקה — אין משפט, אלא ביאור הפסוק: איזהו משפט שיש בו צדקה, הוי אומר זה ביצוע.

ומה יענה התנא קמא הסובר אסור לבצוע, על משמעות הפסוק שמשמע שדוד היה עושה ביצוע.

ומתרצת הברייתא שתנא זה דרש את הפסוק בדרשה אחרת.

אתאן לתנא קמא⁽²³⁾ דרשה הבאה היא

אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכפינו את דמו לכו ונמכרנו לישמעאלים", ופירושו הפסוק הוא: בוצע ברוך: (22) וכל המברך את יהודה על מה שאמר "מה בצע", הרי זה מנאין, שהיה לו לומר להחזיר את יוסף לאביו, שהרי היו דבריו נשמעין לאחיו, ועל זה, המברכו, נאמר "ובוצע ברוך נאין ה'".

עד כאן שנינו דעת מי שאומר "אסור לבצוע".

ואילו — רבי יהושע בן קרחה אומר: מצוה לבצוע. שנאמר "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריהם". ולכאורה דברי הפסוק סותרים: והלא במקום שיש משפט — אין שלום, ובמקום שיש שלום — אין משפט. אלא הביאור הוא: איזהו משפט שיש בו שלום? הוי אומר: זה ביצוע.

לאביו — לא ישמעו בקולו, והכתוב משבחו (עיין תוס' ד"ה אלא) ומפרש בגמ': כל המברך את יהודה שכונתם להיפך מי שמגנה את יהודה, [מלשון סגי נהור] הריהו מנאין את ה', עיי"ש. ובספר דברי שאול (מובא במרגליות הים) מפרש: שבעל הדין בעצמו עושה מעשה הגון אם מתפשר, שהרי חושב שהדין עמו ובכל זאת מוותר לחבירו, אבל אדם אחר המברך את המתפשר, הריהו מנאין את משפט אלקים באמרו שה"דין" אינו צדק ויושר כמו הפשרה. וכן יהודה שסבר שיוסף חייב מיתה וויתר לו עשה צדקת ה', אבל מי שמברך אותו הרי זה מנאין.

23. הר"ן כותב שמדברי רש"י משמע שהכוונה לרבי אליעזר בנו של ריה"ג הסובר אסור לבצוע. אבל הר"ן סובר וכן היד רמ"ה, שהכוונה על התנא קמא שאמר: נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע. ועיין ע"א הערה ג' בתוס'

22. והקשו המפרשים אם כן למה אמרו שהמברך הוא המנאין, היה לגמרא לומר כן על יהודה שעשה פשרה.

ותירץ ה"יפה מראה" שהרי באמת יצא טובה מכל הענין הזה שאם היה מחזירו לאביו, ולא יורד למצרים, מי יפרנס את יעקב בשבע שנות הרעב, והרי יוסף בעצמו אמר: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם", וכך נתגלגל כל הענין של גלות מצרים שהיה ראוי יעקב לירד בשלשלאות של ברזל, ועתה, בגלל מעשה יהודה, ירד בדרך כבוד. ולכן היה הוה אמינא שאפשר לברך את יהודה, ובא רבי מאיר לומר שהריהו מנאין. אלא שהמסבב כל הסיבות עשה כן למען לקיים את הבטחתו לאברהם אבינו בבית בין הבתרים, ויהודה בעצמו מה שעשה עשה.

אבל המהרש"א מפרש להיפך: שיהודה עשה כן לשם שמים שידע שאם יאמר לאחיו להחזירו

לדברי התנא קמא, הסובר אסור לבצוע: כשהיה דוד המלך דן את הדין וזיכה את הזכאי וחייב את החייב לפי שורת הדין וראה דוד שנתחייב עני בדין ואין לו לשלם — ושילם לו דוד מתוך ביתו, וזה משפט וצדקה — משפט לזה וצדקה לזה, והיינו: משפט לזה למי שזכה בדין שהחזיר לו ממון המגיע לו לפי שורת הדין, וצדקה לזה העני שנתחייב בדין ששילם לו מתוך ביתו⁽²⁴⁾.

על דרשה זו מקשה רבי:

קשיא ליה לרבי: האי לכל עמו האם זה נקרא שעשה צדקה לכל עמו, צדקה "לעניים" מיבעי ליה, היה צריך להיות כתוב. אלא רבי אומר: אףעלפי שלא שילם מתוך ביתו, זהו משפט וצדקה, משפט לזה וצדקה לזה, משפט לזה שהחזיר לו ממון, וצדקה לזה — שהוציא גזילה מתחת ידו,⁽²⁵⁾ והצילו מאיסור גזילה.

רבי שמעון בן מנסיא אומר: שנים שבאו לפניך לדין — עד שלא תשמע דבריהן, או משתשמע דבריהן ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה — אתה רשאי לומר להן: צאו ובצעו, אבל משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה — אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו. שנאמר: "פטר מים ראשית מדון ולפני התגלע הריש נטוש" אם באת לפטור ולהשליך את המריבה [שנמשל למים⁽²⁶⁾] פטור אותה בראשית מדון, לפני שתדע היכן שהדין נוטה, ונדרש: קודם שנתגלע [כמו נתגלה⁽²⁷⁾] הריב אתה יכול לנטשו ולרדוף אחר השלום, אבל משנתגלע הריב אי אתה יכול לנטשו.

ריש לקיש [ויש גורסין רבי יהושע בן לקיש או רבי יהודה בן לקיש] אומר: שנים שבאו לדין, אחד רך ואחד קשה בעל מריבה ומטריח את הדיינים, עד שלא תשמע

עשה דין, שהיה ברור לו שיוציא גזילה ויחזירנה לבעליה.

26. רש"י במשלי (י"ז) מפרש: פטר מים ראשית מדון: המתחיל במריבה הוא כפותח חור בגדרי אמת המים, [סכר] והמים יוצאין בו, והחור הולך ומרחיב, כן המדון הולך וגדל תמיד, ולפני התגלע הריב נטוש: קודם שתתגלע חרפתך נטוש את הריב". והוא ביאור הגמרא דף ז א וכ"כ האבן — עזרא ושאר מפרשים.

ולפי פירוש זה מדבר שלמה המלך אל בעלי הריב, ורבי שמעון בן מנסיא סובר ששלמה המלך מדבר אל הדיין, לפטור את המים [דהיינו המריבה] בראשית מדון.

27. וכתב היד רמ"ה שעיין וה"ה מתחלפים, וכ"כ רש"י במשלי י"ז.

24. ומבאר המהרש"א דבעני שאין לו לשלם נאמר בתורה בהשבת משכון: "ולך תהיה צדקה" וצדקה זו שעשה לו חבירו בהשבת המשכון, זה שילם דוד מביתו.

ולפי זה מפרש מה שהתפלל דוד: "עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי", שהיה יתכן שהמלווה והלווה יעשו קנוניה ביניהם שהמלווה יתבענו בפני דוד והלווה לא ישלם, ויעשקו את דוד, לכן התפלל עשיתי משפט וצדק כמו שדרשו כאן ששילם מתוך ביתו, ומבקש בל תניחני לעושקי.

25. ולכאורה קשה: מאי רבותא דדוד, הלא כל הדיינים עושים כן. ויש לתרץ, שכל הדיינים עושים פשרה, משום שאינם בטוחים בצדקת פסקם. אבל בדוד המלך נאמר: "וה' עמו" ודרשו חז"ל שהלכה כמותו בכל מקום, לכן

רבי יהושע בן קרחה אומר: מניין אנו יודעים את דין זה: לתלמיד שיושב לפני רבו ובא דין לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר⁽³⁰⁾ ורבו טועה בדין, מניין אנו יודעים שלא ישתוק שירא מכבוד רבו אלא יחווה את דעתו, שנאמר: "לא תגורו מפני איש" ואמר רבי חנין [ויש גורסים: רבי חנן אומר]: לא תכניס דברים מפני איש. ודורשו מלשון "אגירה" דהיינו כניסה.

וממשיכה הברייתא להזהיר את העדים שתהיה יראת שמים על פניהם —

ויהיו עדים יודעים את מי הן מעידין שהם כאילו מעידין בהקב"ה, שמטריחין אותו —

דבריהן, או משתשמע דבריהן ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה — אתה רשאי לומר להם: אין אני נזקק לכם כי הדיין מפחד שמא נתחייב בעל דין החזק ונמצא חזק ורדפו את הדיין⁽²⁸⁾, לכן מותר להישמט מן הדין. אבל משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה, ואף שרואה שהדין נוטה לחובת הבעל דין קשה אי אתה יכול להישמט ולומר להן איני נזקק לכם, שנאמר: "ולא תגורו מפני איש" התורה מצווה את הדיינים לא⁽²⁹⁾ לפחד מפני איש.

רבי יהושע בן קרחה דורש את הפסוק: "לא תגורו מפני איש" מלשון כניסה, היינו כניסת דיבורים, שתיקה.

דברי רב חנין " לא תכניס דברך מפני איש" בדרשה זו של רבי יהודה בן לקיש.

וכתב התורת חיים: שלפי דעת תוס' קשה, איך מרומז בקרא שאסור לירא מפני איש רק אחרי שידוע להיכן הדין נוטה. אבל לדעת הרי"ף מבואר היטיב, שאם הדיין כבר יודע להיכן הדין נוטה ואינו אומר, אזי שייך לומר שמכניס דבריו, אבל כל זמן שאינו יודע, אזי אינו מכניס, כי הדברים כנוסים מאליהם.

והערוך לנר מתרץ את קושיית התורת חיים: שהתנא הזה דורש ג"כ את הפסוק "ולפני התגלע הריב נטוש", אלא שמוסיף עוד פסוק של ולא תגורו שאם יש לדיין ידיעה, אזי אינו רשאי להישמט.

30. וכתב היד רמ"ה: שיש כאן שתי חידושים, שלא מיבעיא שהדיין בעצמו אסור לשתוק, אלא אפילו התלמיד שאין ה"דין" מוטל עליו, ועוד, שחושב שאין זה כבוד רבו לחוות דעתו, ולא מיבעיא אם רואה חובה לעני שאסור לו לשתוק, אלא אפילו אם יש חובה לעשיר, חושש התלמיד

28. וכתב רש"י: "רודף את הדיין להפך את הדין" וכתב הרי"ף: שכוונתו שרודף את הדיין לפני הדין, אבל בתוס' משמע: שרודף את הדיין אחרי שיצא חייב בדין, שהרי כתבו שבשניהם קשים השני היה מסייעו משמע שזה שזכה בדין יסייע לדיין מיד בעל דין קשה השני.

והמאירי מביא שיש גורסין: "שמא יתחייב רך ונמצא קשה ורדפו" ומפרש: "כלומר: שמבהילו לפרוע, ויגרום לו היזק גדול על שלא עיגן את דינו".

והר"ן כותב: שהרי"ף גורס: ונמצא חזק ורדפו, ומפרש: שרודפו לאותו רך עד שיפרעהו.

29. בתוס' ד"ה לא תכניס משמע שדרשוהו מלשון מורא ופחד. וכן פירש רש"י בפירוש התורה (דברים א').

אבל ברי"ף משמע [ועיין בשו"ת נודע ביהודה ח"ב יו"ד סי' ע"ט] דגם דרשה זו הוא מלשון כניסה, שהדיין רוצה להכניס את דבריו, ובא התנא להשמיענו שמתר לעשות כן כל זמן שאינו יודע היכן הדין נוטה. שהרי הביא את

הדין אלא לפי מה שענינו רואות האמת והצדק, כן ידון, ואין לו לירא מעונש.

התנא קמא אמר בתחילת הברייתא: "נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע" ועתה מבארת הגמרא, מה נקרא "גמר דין".

חיבי דמי גמר דין, מה נקרא "גמר דין".

אמר רב יהודה אמר רב: שכבר אמר הדיין: איש פלוני אתה חייב, איש פלוני אתה זכאי⁽³⁴⁾.

אחרי ששנינו כמה דעות בענין פשרה, באה עתה הגמרא לפסוק הלכה.

אמר רב: הלכה כרבי יהושע בן קרחה שסובר "מצות לבצוע".

ומקשה הגמרא —

איני והלא רב אינו סובר כך. ולמה. והא רב

כביכול להחזיר ממון לבעליו, ועוד ידעו העדים ולפני מי הן מעידין שהרי אלקים נצב בעדת אל, ועוד ידעו העדים — ומי עתיד להיפרע מהן שהקב"ה עתיד להיפרע מהם בהעידם עדות שקר שנאמר: "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב [והיינו העדים⁽³¹⁾] לפני ה'".

וכן מוזהרים הדיינים:

ויהיו הדיינין יודעין את מי הן דנין, ולפני מי הן דנין, ומי עתיד ליפרע מהן, שנאמר: "אלהים נצב בעדת אל"⁽³²⁾. וכן ביהושפט מלך יהודה הוא אומר: "ויאמר אל השופטים: ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר המשפט". שמא יאמר הדיין מה לי להיכנס⁽³³⁾ בצער הזה, שאם אטעה אענש — תלמוד לומר: "ועמכם בדבר המשפט" לפי מה שעמכם — שלבבכם נוטה לפי טענות בעלי הדין — לפי אותן הדברים תשפוטו ואין עליכם עונש, שאין לדיין לירא מעונש ולהימנע מן

33. רש"י מבאר שהדיין אומר כן טרם היכנסו למשפט. והמהרש"א מבאר שהדיין חושש כן אחרי עשותו הדין, וחושב שמא טעה ואומר: מה לי בצער הזה, שמא לא כיוונתי אל האמת, תלמוד לומר: ועמכם בדבר המשפט שה' עמו לכיין אל האמת, שאין לדיין אלא מה שענינו רואות.

ומבאר שזו כוונת הגמ' לקמן: כל דיין שדין דין אמת לאמיתו שאף שדיין מכוון דעתו אל האמת, עדיין יתכן שטעה, אבל כיון שה' עמו הריהו מובטח שיהיה אמת לאמיתו.

34. הקשו התוס' (בבא קמא דף ס"ט א ד"ה חייב ובבא מציעא י"ז א ד"ה חייב) שבסוגיות

מלומר דעתו, כדי שלא ירדוף את הדיין, לכן משמיע לנו התנא, שאסור לו להכניס דבריו. ועיין ערוך לנר.

31. כתב המהרש"א: שהעדים צריכים לחשוב כאילו הם בעלי הדין, ואם יעידו שקר, או שיכבשו דבריהם, הרי אינם רק גורמים לעיוות הדין הדין, אלא הם בעצמם מעוותים את הדין. ולכן קוראם התורה בלשון: "האנשים אשר להם הריב".

32. וכתב היד רמ"ה: שדורשים את הפסוק כך: "אלהים ניצב בעדת אל" [בבית דין] וסוף הפסוק: "בקרב אלהים ישפוט" אלהים מלשון דיינים, שהקב"ה מצוי בקרבם.

ומתרצת הגמרא: **איכא בינייהו**, יש עדיין הבדל ביניהם, לענין "מצוה".

רבי יהושע בן קרחה סבר, יש מצוה לדיינים להציע לפניהם פשרה. **ותנא קמא סבר**, אין זה מצוה, אלא רק רשות יש להם לדיינים להציע לפניהם פשרה.

אך מקשה הגמרא: **היינו דרבי שמעון בן מנסיא**:

הרי דברי התנא קמא הינם כדברי רבי שמעון בן מנסיא, ששניהם סוברים שלפני

גמר דין מציעים לפניהם פשרה, ואחרי גמר דין אי אתה רשאי לבצוע!

ומתרצת הגמרא: **איכא בינייהו**, יש הבדל בין תנא קמא לרבי שמעון בן מנסיא, לגבי האמור: **משתשמע דבריהן, ואתה יודע להיכן הדין נוטה, אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו**.

שכך סובר רק רבי שמעון בן מנסיא, ואילו תנא קמא סובר, שעדיין מותר לבצוע עד גמר הדין, היינו עד שיאמרו בית הדין: איש

הונא תלמודיה דרב הוה, היה תלמיד של רב, ובודאי פסק כמוהו. **וכי הוה אתי בעלי דין לקמיה דרב הונא, אמר להו שאל את בעלי הדין: אי דינא בעיתו האם אתם רוצים דין אי פשרה בעיתו או שאתם רוצים פשרה.** הרי דאינה מצוה.

ומתרצת הגמרא שאינה סתירה, שגם רבי יהושע בן קרחה הסובר "מצוה לבצוע" כוונתו שמצווה להציע לפני בעלי הדין, אם רוצים דין או פשרה.

מאי מצוה נמי מה הפירוש "מצוה" דקאמר רבי יהושע בן קרחה מצוה למימרא להו, להציע להם: אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו.

א-1

וזה מה שפסק רב, וכך נהג רב הונא תלמידו.

ומקשה הגמרא: אם כן — **היינו תנא קמא!** הרי גם התנא קמא אמר, שאחרי גמר דין אסור לבצוע, ומשמע מדבריו, שלפני גמר דין יש רשות לבצוע. ומשמע, שמציעים להם פשרה, ואם כן, במה שונה דעת רבי יהושע בן קרחה מדעת התנא קמא [והרי כברייתא משמע שהם חולקים].

דין, אלא כשמחייבים אותם בפועל ממש, כי כל זמן שלא חייבו אותם ממש, אינו ברור לפניהם הפסק דין.

ועיין בש"ך (סימן כ"ב ס"ק ה') הסובר: כי מה שאמרו כאן שגמר דין הוא באמרו "חייב אתה" הוא לאו דוקא, והכוונה לאמרו "צא ותן לו".

ויש בזה נפקותא לכמה דינים. כגון אם קבל בעל דין על עצמו את אחד מהקרובים או הפסולים להיות דיין או להיות עד, שהדין הוא שיכול לחזור בו עד גמר דין. עיי"ש בש"ך.

אחרות אמרה הגמרא שאם ב"ד אומרים: "חייב אתה ליתן", אינו גמר דין, וגמר דין הוא רק כשאומרים: "צא ותן לו". ותירצו: שבאמת "חייב אתה ליתן" אינו אלא קרוב לגמר דין, וכיוון שקרובים כל כך לגמר דין, אינו רשאי לבצוע.

אבל היד רמ"ה מתרץ: שכאן אמרו לגבי מה ששייך לדיינים בעצמם, ועבורם גמרו את הדין באמירתם: "חייב אתה" אבל שם מדובר במה שנוגע לבעלי הדין, ואצל בעלי הדין לא הוי גמר